

Сергій Зятюк,
магістр журналістики,
Національний університет
“Львівська політехніка”

Божена Іваницька,
канд. наук із соц. комунікацій,
кафедра ЖЗМК,
Національний університет
“Львівська політехніка”,
bozhena.v.ivanytska@lpnu.ua

СУСПІЛЬНЕ МОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ДИРЕКЦІЙ

© Зятюк Сергій, Іваницька Божена, 2020

Більшість дирекцій отримали назву області чи регіону, де ведеться мовлення, з приставкою “UA:”. Кожна дирекція має у своєму підпорядкуванні як мінімум по одному теле- та радіоканалу. Працівниками регіонального суспільного телебачення та радіо зазвичай є місцеві фахівці, журналісти, що залишилися після скорочення штатів під час реформування державних обласних телерадіокомпаній у філії НСТУ. Ці телерадіокомпанії підпорядковані виключно НСТУ та є об’єктами державної власності.

В першому ж абзаці Закону України “Про суспільне телебачення і радіомовлення України” йдеться про те, що НСТУ створено з метою задоволення інформаційних потреб суспільства, залучення громадян до обговорення та вирішення найважливіших соціально-політичних питань, забезпечення національного діалогу, а також сприяння формуванню громадянського суспільства.

Та як можуть регіональні теле- та радіоканали суспільного мовлення вести діалог, коли частка їхньої аудиторії на ринку медіа катастрофічно мала? Про яке формування громадянського суспільства йдеться?

Передусім потрібно завоювати власну велику і якісну частку аудиторії. Для цього не обійтися лише інформаційними продуктами. Для прикладу, загальнонаціональний телеканал суспільного мовлення “UA: Перший” у новорічну ніч запустив власну святково-розважальну телепередачу “Новий рік на Суспільному”, яку, згідно зі статистичними даними, переглядали здебільшого у невеличких містах та селищах із населенням менше ніж 50 тисяч людей. Святкове програмування удвічі підвищило показники слоту “UA: Першого”.

Звісно, задля виготовлення власного, а тим паче розважального територіально-тематичного продукту на регіональних телеканалах суспільного мовлення потрібні неабиякі кошти. Проте деякі з регіональних представництв суспільного мовлення вже перейняли таку практику, зокрема “UA: Буковина” у форматі виїзної студії висвітлювала події місцевого фестивалю “Meridian Czernowitz”, чим також на деякий час стрімко підвищила свої рейтинги серед глядачів.

Проблема фінансування була очевидною ще під час створення НСТУ. Суспільне телерадіомовлення повинно бути абсолютно незалежним від будь-яких державних, комерційних чи приватних органів, натомість регулювати та перевіряти їхню діяльність

зобов'язана виключно Наглядова рада. Коли ж фінансування, а відповідно й функціонування НСТУ на пряму залежить від державного бюджету та тих, хто його затверджує, то, власне, цей механізм вже може бути засобом тиску на незалежний ЗМІ.

Саме фінансова проблема у НСТУ сьогодні є найгострішою. Тільки тепер, через два роки, правління НСТУ звернулося до Верховної Ради України з проханням внести відповідні зміни у Закон, щоб Суспільний мовник України зміг отримувати кошти на функціонування з альтернативних джерел фінансування.

Ключові слова: суспільне мовлення; регіональні ЗМІ; проблеми функціонування; суспільство; фінансування.

Serhiy Zyatuk, Bozhena Ivanytska

PUBLIC BROADCASTING IN UKRAINE: PROBLEMS OF FUNCTIONING OF REGIONAL DIRECTORATES

Most have been given the name of the area or region broadcasting with the UA: prefix. Each directorate has at least one television and radio channel. Regional public television and radio workers are usually local specialists, journalists who are left behind after the staffing in the process of reforming state regional broadcasters in the NSTU branch. These television and radio companies are subject exclusively to NSTU and are state-owned entities.

The first paragraph of the Law of Ukraine “On Public Television and Radio Broadcasting of Ukraine” states that the NSTU was created to meet the information needs of the society, involve citizens in discussing and addressing the most important socio-political issues, ensuring national dialogue, and facilitating the formation of civil society.

But how can regional public service broadcasters engage in dialogue when their audience share in the media market is catastrophically low? What is the formation of civil society?

First of all, you need to win your big and high quality audience share. This is not just about information products. For example, the nation-wide public service broadcaster UA: The First launched its New Year’s Day public entertainment broadcast on New Year’s Eve, which, according to statistics, was mostly watched in small cities and towns with fewer than 50,000 people. Festive programming has doubled the performance of the UA: First slot.

Of course, to produce your own, and even more entertaining, territorial-themed product, regional public service broadcasting channels require considerable funds. However, some of the regional public service broadcasters have already adopted the practice, such as UA: Bukovina in the format of an outgoing studio covering the events of the local Meridian Czernowitz festival, which has also steadily increased its ratings among viewers.

The problem of funding was obvious even when the NSTU was created. Public service broadcasting must be completely independent of any public, commercial or private body. Instead, it is the sole responsibility of the Supervisory Board to regulate and review their activities. When, however, the financing, and therefore the functioning of the NSTU, is directly dependent on the state budget and those who approve it, in fact, this mechanism can already be a means of pressure on independent media.

It is the financial problem at NSTU that is now the most acute. Only now, two years later, the NSTU Board appealed to the Verkhovna Rada of Ukraine to amend the Law where the Public Broadcaster of Ukraine would be able to receive funds for functioning from alternative sources of funding.

Key words: public broadcasting; regional media; problems of functioning; society, financing.

Постановка проблеми. Суспільне телерадіомовлення в Україні де-факто існує уже понад два роки. За цей час штат його працівників збільшився до чотирьох з половиною тисяч, відкрито 22 регіональні філії, а керівництво зіткнулося з першими серйозними фінансовими та адміністра-

тивними труднощами. Поки загальнонаціональні теле- та радіоканали UA: Суспільного, зокрема “UA: Перший” та “UA: Українське радіо”, з кожним кварталом набувають все більшої популярності серед української аудиторії, регіональні філії мовника немовбито “зависли” на початковій стадії свого існування з квотами глядачів та слухачів у середньому менше від половини відсотка.

Актуальність теми. Теперішнє реформування у сфері теле- та радіомовлення дещо нагадує реформу “міліції” у “поліцію”. Новий логотип, нові обличчя в телевізорі, але старі “керманічі” на місцях. Більшість регіональних дирекцій Суспільного мовника отримали лише нові назви та логотипи, але стандарти та формат роботи, на жаль, залишилися тими, що й були. Перейменовані обласні державні телерадіокомпанії тепер підпорядковані НСТУ й фінансуються з відти відповідно. Регіональні філії нерідко просто ретранслюють продукти загальнонаціональних каналів Суспільного мовника, а на випуск якісних тематично територіальних програм та новин банально бракує ресурсів, зокрема фінансових.

Мета роботи полягає у аналізі регіональних дирекцій Суспільного мовника України, визначенні та спробі вирішення проблем їх функціонування. Поставлена мета передбачає вирішення таких *завдань*:

- розглянути регіональні дирекції Суспільного мовлення України;
- з’ясувати основні проблеми їх функціонування;
- запропонувати вирішення виявлених проблем.

Регіональних дирекцій Суспільного мовлення України сьогодні існує 22. Більшість з них отримали назву області чи регіону, де ведеться мовлення, з приставкою “UA:”. Кожній дирекції підпорядковані як мінімум по одному теле- та радіоканалу [1]. Працівниками регіонального суспільного телебачення та радіо зазвичай є місцеві фахівці – журналісти, що залишилися після скорочення штатів під час реформування державних обласних телерадіокомпаній у філії НСТУ. Ці телерадіокомпанії підпорядковані виключно НСТУ та є об’єктами державної власності [4].

В першому ж абзаці Закону України “Про суспільне телебачення і радіомовлення України” йдеться про те, що НСТУ створено з метою задоволення інформаційних потреб суспільства, залучення громадян до обговорення та вирішення найважливіших соціально-політичних питань, забезпечення національного діалогу, а також сприяння формуванню громадянського суспільства [3].

Та як можуть регіональні теле- та радіоканали суспільного мовлення вести діалог, коли частка їхньої аудиторії на ринку медіа катастрофічно мала? Про яке формування громадянського суспільства йдеться?

Насамперед потрібно завоювати власну велику і якісну частку аудиторії. Для цього не обійтись лише інформаційними продуктами. Для прикладу, загальнонаціональний телеканал суспільного мовлення “UA: Перший” у новорічну ніч запустив власну святково-розважальну телепередачу “Новий рік на Суспільному”, яку, згідно зі статистичними даними, переглядали здебільшого у невеличких містах та селищах з населенням менше ніж 50 тисяч людей. Святкове програмування удвічі підвищило показники слоту “UA: Першого” в час між 20:00 та 02:00 [2].

Звісно, задля виготовлення власного, а тим паче розважального територіально-тематичного продукту на регіональних телеканалах суспільного мовлення потрібні неабиякі кошти. Проте деякі з регіональних представництв суспільного мовлення вже перейняли таку практику, зокрема “UA: Буковина” у форматі виїзної студії висвітлювала події місцевого фестивалю “Meridian Czernowitz”, чим також на деякий час стрімко підвищила свої рейтинги серед глядачів [6].

Проблема фінансування була очевидною ще під час створення НСТУ. Суспільне теле- радіомовлення повинно бути абсолютно незалежним від будь-яких державних, комерційних чи приватних органів. Натомість регулювати та перевіряти їхню діяльність зобов’язана виключно Наглядова рада. Коли ж фінансування, а відповідно й функціонування НСТУ напряду залежить від

державного бюджету та тих, хто його затверджує, то, власне, цей механізм вже може бути засобом тиску на незалежне ЗМІ.

Саме фінансова проблема у НСТУ сьогодні є найгострішою. В додатку до Декларації Комітету міністрів Ради Європи “Щодо гарантій незалежності суспільного мовлення в країнах-членах”, ухваленої ще 27 вересня 2006 року, зазначено: “Фінансування засобів суспільного мовлення можна забезпечити через фіксований ліцензійний платіж за трансляцію, податок, державні дотації, абонентську плату та спонсорський дохід, спеціалізовані послуги з оплатою за перегляд та послуги на замовлення, продаж суміжної продукції, такої як книги, відео та фільми, та використання своїх аудіовізуальних архівів”.

Тільки тепер, через два роки, правління НСТУ звернулося до Верховної Ради України з проханням внести відповідні зміни у Закон, щоб Суспільний мовник України зміг отримувати кошти на функціонування з альтернативних джерел фінансування.

Найоптимальнішим, але так само не позбавленим ризиків варіантом зміни фінансування є спрямування коштів на фінансування НСТУ, а також фінансування Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, чия незалежність під не меншою загрозою, з джерела, що дає сталий дохід у вигляді ліцензійних оплат чи внесків. Таке джерело запропоноване у вигляді перерозподілу видатків пункту 16 ч. 2 статті 29 Бюджетного кодексу України, а саме ренти за використання радіочастотного ресурсу. Відповідно до відповіді Міністерства фінансів прогнозована сума рентного збору в 2019 р. становила 3,25 млрд грн [7].

З такою сумою щорічно 22 філії НСТУ зможуть набагато якісніше та впевненіше займатись своєю діяльністю відповідно до мети й цілей, прописаних у Законі, завойовуючи все більшу й більшу глядацьку аудиторію.

Член правління НСТУ Ярослав Лодигін прогнозує, що до кінця 2020 р. показники “UA: Першого” повинні досягти рівня “так званих інформаційних телеканалів”. Він впевнений, що це є абсолютно реальним завданням за умов повного фінансування. Наскільки такі прогнози реальні та як вони вплинуть на регіональні філії НСТУ, покаже час, тим паче, якщо врахувати дані досліджень ІТК, за якими рейтинг “UA: Першого” порівняно з 2017 р. сьогодні впав на 50 % [5].

Висновки. Регіональні дирекції Суспільного мовника в Україні сьогодні ще не мають стійкого ґрунту для ведення якісної та цілеспрямованої діяльності. Найбільшою проблемою у їх роботі є брак фінансування. Незважаючи на позитивні настрої членів правління НСТУ, статистика невтішна. Для того, щоб Суспільний мовник завоював передусім довіру аудиторії, потрібно змінювати систему фінансування НСТУ. Завдяки більшому бюджету регіональні представництва зможуть випускати якіснішу продукцію, а їх рейтинг, відповідно, зростатиме.

1. UA:Суспільне [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://suspilne.media/>.
2. Данькова Н. Новорічне програмування підвищило показники “UA: Першого” [Електронний ресурс] / Наталія Данькова // Детектор Медіа. 2019. Режим доступу: https://stv.detector.media/kontent/Audytoria/novorichne_programuvannya_pidvischilo_pokazniki_ua_pershogo/
3. Закон України “Про суспільне телебачення і радіомовлення України” [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1227-18>
4. Іванов Д. Наукове та нормативно-правове визначення суспільного мовлення / Денис Іванов // Право.UA. 25.11.2016. № 3. С. 89–94.
5. Лодигін хоче вивести Суспільне у лідери за 5–7 років [Електронний ресурс] // Детектор Медіа. 04.09.2019. Режим доступу: https://stv.detector.media/reformuvannya/tv/lodigin_khoche_vivesti_ua_pershiy_za_57_rokiv_u_lideri/
6. На Суспільному планують адаптувати ігрові формати BBC та RAI [Електронний ресурс] // Детектор Медіа. – 04.09.2019. – Режим доступу: https://stv.detector.media/reformuvannya/tv/na_suspilnomu_planiuyut_adaptuvati_igrovi_formati_vvs_ta_rai/
7. Розкладай І. Суспільне мовлення України: проблема забезпечення фінансової незалежності [Електронний ресурс] / Ігор Розкладай // Центр демократії та верховенства права. –

31.01.2019. Режим доступу: <https://cedem.org.ua/analytics/suspilne-movlennya-ukrayiny-problema-zabezpechennya-finansovoyi-nezalezhnosti/>

Reference

1. UA:Suspil'ne [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu: <https://suspilne.media/>.
2. Dan'kova N. Novorichne prohramuvannya pidvyshchylo pokaznyky “UA: Pershoho” [Elektronnyy resurs] / Nataliya Dan'kova // Detektor Media. 2019. Rezhym dostupu do resursu: https://stv.detektor.media/kontent/Audytoria/novorichne_programuvannya_pidvischilo_pokazniki_ua_pershoho/
3. Zakon Ukrainy “Pro suspil'ne telebachennya i radiomovlennya Ukrainy” [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1227-18>.
4. Ivanov D. Naukove ta normatyvno-pravove vyznachennya suspil'noho movlennya / Denys Ivanov. // Pravo.UA. 25.11.2016. No. 3. S. 89–94.
5. Lodyhin khoche vyvesty Suspil'ne u lidery za 5–7 rokiv [Elektronnyy resurs] // Detektor Media. 04.09.2019. Rezhym dostupu: https://stv.detektor.media/reformuvannya/tv/lodigin_khoche_vivesti_ua_pershiy_za_57_rokiv_u_lideri/
6. Na Suspil'nomu planuyut' adaptuvaty ihrovi formaty VVS ta RAI [Elektronnyy resurs] // Detektor Media. 04.09.2019. Rezhym dostupu: https://stv.detektor.media/reformuvannya/tv/na_suspilnomu_planuyut_adaptuvati_igrovi_formati_vvs_ta_rai/
7. Rozkladay I. Suspil'ne movlennya Ukrainy: problema zabezpechennya finansovoyi nezalezhnosti [Elektronnyy resurs] / Ihor Rozkladay // Tsentri demokratiyi ta verkhovenstva prava. 31.01.2019. Rezhym dostupu: <https://cedem.org.ua/analytics/suspilne-movlennya-ukrayiny-problema-zabezpechennya-finansovoyi-nezalezhnosti/>